

Festivalul George Enescu (II). Opera în concert, la concurență cu simfonicele

(Costin Popa – 11 septembrie 2019)

Se observă că la această ediție, opusurile lirice sunt mai prezente ca înainte. Nu sunt chiar foarte multe, dar să nu uităm că opera este în primul rând spectacol și, din acest punct de vedere, programul prevede numai o seară cu „Oedipe”, obligatorie, la Opera Națională București. În rest, totul concertant, provenit din spații stilistice de secol XX și baroc – preclasic – clasic. Pare că nu s-a gândit nimeni să angreneze prima scenă lirică a țării în alte câteva titluri, cu distribuții internaționale în care cântăreții români valoroși care activează în străinătate să fie parte. Prin producțiile proprii sau, de ce nu, chiar invitate, deși mult mai costisitoare. Cred că și diversitatea de stil ar fi fost îmbogățită cu belcanto, romantism, verism, teritorii neabordate până acum. Din secolul XIX, doar Wagner a avut parte de programarea Tetralogiei, tot în concert. Sper că Ediția a XXV-a va găsi o altă viziune din partea diriguitorilor festivalului, pentru câștigul și mulțumirea feliei largi de public foarte pasionat, care există, nu poate fi neglijată. Sala Operei ar fi plină până la refuz.

Deocamdată, mai întâi două opusuri ale secolului trecut, „Castelul Prințului Barbă-Albastră” de Béla Bartók și „Femeia fără umbră” de Richard Strauss, prima la Ateneu, cea de-a doua la Sala Palatului.

Polish National Radio Symphony Orchestra...

... a fost ansamblul care a introdus opera lui Bartók în cel de-al doilea program al său. O oră de muzică densă, cu dramaturgie puternică și sensuri adânci, ale căror planuri psihologice au fost revelate în substanța lor de orchestra aflată sub bagheta lui Cristian Mandeal, întotdeauna analist profund al temelor. Tragedia singurătății, ilustrările secțiunilor – cit. camerele lui Barbă Albastră parcurse succesiv de Judit – au avut potrivire cu culorile orchestrale. Și chiar cu proiecțiile pe pereții avanscenelor, semnate ca regie multimedia de Nona Ciobanu și Peter Košir.

Allison Cook (Judit), prin glasu-i de soprană dramatică, foarte extins (infinit Do natural acut, după deschiderea ușii a 4-a) și prin răscolirile interioare ce le-a ilustrat, a însoțit progresiv spiritualitatea personajului. Foarte bun a fost baritonul Derek Welton, un introvertit Barbă Albastră, „prinț de tristețe și agonie”, condamnat la izolare, trăitor în afara bucuriilor vieții. O voce puternică, câteodată mângâietoare, câteodată tandră, cu declamații în mezzoforte, ce ascundeau disperarea reținută.

Orchestra Națională Simfonică a Radiodifuziunii Poloneze, dirijată de Cristian Mandeal l-a prezentat înaintea opusului liric pe tânărul Daniel Ciobanu, solist de mare merit al Concertului nr.3 în Do major pentru pian și orchestră, op.26 de Prokofiev, virtuoz și dinamic în partea a III-a, în luptă cu sonoritățile orchestrale, mai mult în partea primă, mai puțin în cea secundă.

De fapt problema volumului orchestrei a fost o constantă și în seara anterioară, când la pupitru s-a aflat Lawrence Foster, iar programul a cuprins Solstice de Adrian Pop (opus plin de efecte sonore surprinzătoare și final grandios), Concertul nr.1 în mi minor, op.11 de Chopin (solist, pianistul Szymon Nehring, cu lectură întrucâtva rece, dar admirabilă tehnic, elegantă și cu mare agilitate), alături de Concertul pentru orchestră de Lutosławski (tablouri colorate, cu puține părți lirice, dar

cu dezvoltări masive). Experimentatul Lawrence Foster, a condus cu abilitate însă, cum spuneam, cu mai puțină grijă la raporturile sonore cu solistul.

„Femeia fără umbră” a venit la București...

... prin grija dirijorului Vladimir Jurowski, a Orchestrei Simfonice și Corului Radio Berlin (dirijor Benjamin Goodson), cu concursul Corului de copii Radio România (condus de Răzvan Rădos) și a unui buchet de interpreți specializați în muzica lui Richard Strauss.

Un demers de mare importanță și valoare, absorbit timp de patru ore de un public aflat la prima întâlnire cu monumentalul opus, cu filosofia, psihologia și simbolistica lui, emanate din muzică și din libretul lui Hugo von Hofmannsthal. O operă în care elementul fantastic învăluie discursurile, muzical și verbal, atitudinile, mințile. Patru ore de esențe, de reflecții.

Aș dori să-i notez de la bun început pe interpreții rolurilor principale, toți vedete internaționale în repertoriul straussian, stăpâni pe partiturile a căror extremă dificultate vine din țesăturile de pe portativ pline de intervale periculoase, prin lungime, prin implicarea psihologică, din confruntările de forță cu masiva orchestră. Rezolvările au fost spectaculoase, cotropitoare în spirit nu numai pentru public, ci și pentru interpreți, dimensiunile cântului declamatoriu, impresionante.

Împăratul, Torsten Kerl, și-a confirmat prin valoroasele atacuri acute vocalitatea de Heldenenor cu „Glanz”, dar și cu linie lirică (monologul din actul secund), finalizat eroic în plină turbulență orchestrală.

Împărăteasa, soprana Anne Schwanewilms, a afișat o timbralitate clară, pură, argintată, nu foarte consistentă, însă cu acute de penetranța unui laser (scena cu Doica din actul al III-lea).

În importantul rol al Doicii, mezzosoprana Ildikó Komlósi, după inerenta încălzire, a cântat cu sunete înalte substanțial articulate în solicitantul final de act secund.

Barak, vopsitorul, l-a avut drept interpret pe baritonul Thomas Mayer, posesorul unui timbru plăcut, înzestrat cu armonice generoase prin care a adus sonorități calde, moi, catifelate în scena cu soția lui, din debutul actului al III-lea.

Soția vopsitorului a fost soprana Ricarda Merbeth, cu glas plin, rotund, surprinzător fără urmă de metal pe întreg ambitusul foarte extins, dar cu energie dramatică și acute de forță, pilduitoare în dificila scenă „conjugală” din finalul actului al doilea. A avut partitura cea mai întinsă.

Un cvintet de excepție.

Totuși, pentru bună regulă, sunt obligat să observ că principalii nu se mai află la prima tinerețe artistică, o analiză detaliată de estetică vocală ar constata-o, remarcând unele vibrato-uri în glas (Doica, Barak, Soția lui), acute parțial deconcentrate (Doica, Împăratul) sau survolate (Împărăteasa). Însă toate s-au palidat, s-au uitat, imediat ce vocile și lectura ne-au imersat în profunzimile dramaturgiei.

Dintre celelalte roluri, am rămas sedus de glasul omogen și proaspăt al baritonului Yasushi Hirano (Mesagerul lui Keikobad, în trei intervenții pasagere). Trebuie notați obligatoriu, pro historia,

interpreții tuturor personajelor, de mare importanță în economia realizării concertante, Artjom Vasnetsov, Christoph Oldenburg, Philipp A. Mehr (Trei paznici ai nopții, foarte buni), Michael Pflumm (Apariția unui tânăr, mini-Heldentenor ca manieră de cânt, dar cu volum limitat), Nadezhda Gulitskaya (Vocea unui șoim), Karolina Gumos (bună contraltă, ca Voce din cer), Christoph Späth, Tom-Erik Lie, Jens Larsen (Frații lui Barak). Paznicul pragului templului a fost Andrei Nemzer, cu glas ambiguu, impur, aspru, zis de contratenor.

Vladimir Jurowski s-a arătat un maestru matur, cu înțelegere interdisciplinară. A stăpânit titanica partitură cu știință, cu aplecare asupra echilibrării raporturilor între soliști și instrumentiști, cu evidențieri pline de substanță ale multiplelor mesaje filosofice venite din cântul vocal sau din cel instrumental, într-o mare diversitate coloristică și expresivă.

Un rol semnificativ în înțelegerea complicațiilor, întrețeserilor, l-au avut imaginile multimedia proiectate pe fundal (director Carmen Lidia Vidu), sugestii de întâmplări și siluete precum comics-urile sau benzile desenate. Câteodată mi-au amintit de design-ul costumelor lui Alfred Roller pentru premiera mondială de acum 100 de ani, citat de vechile cronici. Bineînțeles, textul românesc plasat deasupra, deși uneori stângaci tradus, a fost foarte util. (Să ne amintim de traduceri libretelor unor opere wagneriene făcute de Șt.O. Iosif).

„Die Frau ohne Schatten” în festival, o realizare de supremă clasă.

În seara următoare...

...aceeași orchestră condusă de Jurowski a ales în partea a doua Eroica enesciană, Simfonia nr.3 în Do major, de care bagheta se simte foarte apropiată. A gestionat cu pricepere îmbinările tematice, liniile de forță, contrastele. Cu economie în gesturi, a punctat cu precizie intrările, a condus cu fermitate efluvii sonore ale alăturilor, a adus la paroxism culminațiile (partea a II-a este numai un exemplu), dar a știut să dăruie tente sumbre, amenințătoare chiar începutului primei părți sau mister și calm celei de-a treia, în care vocalizele Corului Filarmonicii George Enescu (dirijor Iosif Ion Prunner) au venit în valuri, omogene. Și-a dat concursul și Corul de Copii Radio.

Seara a debutat cu piesa Discorso de Georg Katzer, o succesiune de efecte sonore, întrepătrunse cu intervenții ale instrumentelor clasice ale orchestrei.

Solista Concertului în Re major op.77 de Brahms a fost violonista Julie Fischer, artistă cu tehnică admirabilă, sunet curat și vaporos în cadența primei mișcări, dar distant și flegmatic. Delicat contemplativă în partea secundă, a trebuit să facă față unor confruntări cu orchestra în mișcarea a treia, pe care nu le-a câștigat.

Opera, în noapte

Ciclul „By midnight” de la Ateneu a programat intens în prima parte a festivalului titluri mai mult sau mai puțin cunoscute, în interpretarea unor formații reputate și cu interpreți ale căror nume sunt prezente în mod curent pe afișele mondiale. Publicul fidel înregistrărilor audio-video a avut acum ocazia să asculte live glasurile de care se îndrăgostise în ambient personal, acasă, pe ecrane sau prin CD-playere. Un lucru foarte bun, întrucât audiția „pe viu” este singura care dă adevărata măsură a valorii, sonorității și mai ales formei vocale de moment. Unele glasuri, auzite live, se depreciază. Așa încât și comentariul se va axa pe observarea acestor elemente, în condițiile în care

stilistica a fost impecabil restituită și școlile de cânt și-au dovedit virtuțile și rezultatele. Fără excepție, fără greș.

Formația „Europa Galante”...

...condusă de Fabio Biondi a revenit la București oferind opera „Silla” de Händel, într-o distribuție populată numai cu cântărețe, incluzând și travestiurile, plus un bas cu apariție meteorică.

Le desemnez drept „șefe de clasă”, într-o ordine deloc întâmplătoare, pe mezzosopranele Silvia Beltrami (Claudio) și Vivica Genaux (Lepido). Cartea de vizită a primei a fost glasul proaspăt, întunecat colorat, cu trimiteri către cel de contraltă, capabil de lejerități vocalizate și acute ce însoțesc egal restul registrului, într-o exprimare viguroasă, eroică.

Renumita Vivica Genaux a cântat cu voce rotundă, consistent timbrată prin rezonanțe prețioase și a derulat pasaje de agilități amețitoare, într-un tempo debordant. Mici deficiențe de intonație s-au mai strecurat pe alocuri, după aproape două ore și jumătate de muzică.

Cu probleme similare s-au confruntat și contralta Sonia Prina (Silla, expertă a vocalizelor în registrul grav), și soprana Francesca Lombardi Mazzuli (Celia, stăpână și ea pe agilități în cânt silabic). Foarte nuanțat în lamento-uri, cu abandonuri extatice la sfârșiturile de fraze, dar cu oarecari detimbrări a cântat soprana Roberta Invernizzi (Flavia). Vocalize fără mare acuratețe și acute mai puțin sonore a înșirat soprana Sunhae Im (Metella).

Cu basul Nicolò Donini (Il Dio) a fost cam așa... „Veni, vidi, vici” pentru unul-două minute de cânt cu glas amplu, consistent, maleabil și agilități fără reproș. De urmărit neapărat în viitor.

Fabio Biondi, dirijor și violonist, a asigurat regimul agogic optim pentru o dramaturgie adecvată tramei, iar instrumentiștii, Biondi inclusiv, au făcut eforturi pentru asigurarea acurateței de sunet.

La fel de galonată...

...Orchestra of the Age of Enlightenment și corul său au fost prezenți la Ateneu de două ori, sub conducerea lui Laurence Cummings.

Opera „Iphigenia în Taurida” de Gluck i-a avut drept vedete pe soprana Anna Caterina Antonacci (Iphigenia) și baritonul Christopher Maltman (Oreste). Ușor acoperită de orchestră în primele replici, Antonacci a fascinat prin timbralitatea încărcată cu armonice bogate, prin simțul dramatic de soprană spintă cu rostiri de forță ale recitativelor și evoluții solide spre zonele înalte ale registrului, dar și prin sensibila trăire, nuanțările și cântul moale în cantilene. Adică prin tot ce era necesar pentru conturul unei eroine veridice, tensionate de tragicele întâmplări.

Surpriza a venit din partea baritonului Christopher Maltman, care cu o lună înainte debutase în zdrobitorul rol Oedipe la festivalul salzburghez. Cunoscându-l din interpretări de diverse alte personaje, majoritatea mozartiene, îmi formulam întrebări. Ascultându-l ca Oreste, totul s-a risipit. Maltman 2019 impresionează prin glasul puternic, cu volum important, dominator al sălii și ansamblurilor, prin abordarea dramatică la care asociază o linie vocală nobilă și, îndeosebi, un cânt liric, cu frumoase mezzevoci, vădind o tehnică bine pusă la punct. De la piano catifelat la fortissimo dezlănțuit, britanicul poate rezolva orice exprimare rezultantă din portativ. Sunt convins

acum, că la Salzburg a fost un Oedipe excelent, potrivit. Mai cred, că ar putea fi invitat la București, în ediția 2021 a festivalului, pentru marele rol enescian.

Destul de inegal pe registrele de glas, emițând acute căutate printr-o mixtură de falsetto și mezzavoce, tenorul Toby Spence (Pylade) a convins doar parțial.

În roluri mai mici, distribuția i-a inclus pe Andrew Foster-Williams (Thoas cu cânt frust, încercări de violență forțate, „împinse”, dorite viguroase și chiar... cu o acută escamotată), Mary Bevan (Diana cu glas și linie vocală frumoase, dar note înalte „strânse”), Sofia Larson (O femeie greacă), Miriam Allen (Prima preotească), Jessica Cale (A doua preoteasă), Brian Mcalea (Un preot) și Dingle Yandell (Un scit, foarte bun bas, a cărui trecere prin scenă, s-a rezumat din păcate doar la o... excursie de un minut, după ce a părăsit corul și s-a reîntors de unde a plecat).

Cu multe intervenții în economia concertului, corul a cântat impetuos, creator de atmosferă, în timp ce instrumentiștii și-au pus vivacitatea și calitatea tonurilor în slujba veridicității dramaturgice, cu Laurence Cummings drept integrator.

„Orfeu și Euridice”...

...a reprezentat încununarea prezenței ansamblurilor „epocii iluminismului” în festival. Opera iconică a lui Gluck a primit o tălmăcire corespondentă intențiilor compozitorului-reformator, prin susținerea pe care corul și orchestra le-a acordat subiectului mitologic îndeosebi în sens dramaturgic. Un discurs muzical când alert, când extatic, descriind energie și încordare, febrilitate și nervozitate, dulci memorări și lumină, expresii redată în așa fel încât soliștii au completat cu eficiență tabloul. Dirijorul Cumminga a fost artizanul întregii concepții care, parcă, a validat numele ansamblului prin însăși epoca istorică în care a trăit Gluck, prin muzica acestuia.

Toți cei trei cântăreți, contratenorul Iestyn Davies (Orfeu, mai tot timpul prezent pe scenă), soprana Lydia Teuscher (Euridice, cu apariție doar în actul ultim, al treilea), soprana Rowan Pierce (Amor), au cântat în condiții de maximă pliere stilistică, cu impecabilă frazare, egalitate între registre, nuanțări de detaliu, rostire plină de sensuri în recitative, tușe de atmosferă, totul venit dintr-o solidă cultură a interpretării muzicii clasicismului timpuriu. Specifice, rămân darurile native ale fiecăruia, foarte valoroase.

Impecabil, Iestyn Davis are glas strălucitor, colorat intens, puternic, cu performanțe în cântul „doloroso”, în tehnica non-vibrato pentru lamento-uri. „Șlagăru” operei, aria „Che farò senza Euridice”, susținută foarte antrenant de dirijor, i-a permis afișarea unei și mai mari palete de armonice, la sunetele înalte. Puținele reminiscențe baroce – agilități în duetul cu Euridice – l-au calificat și pentru un asemenea repertoriu.

Minunată, Lydia Teuscher și-a etalat lirismul printr-o rară senzualitate timbrală (un lux!), a cântat rafinat și delicat, dar și cu accente de efect în formularea trăirilor eroinei, impresionante prin tentele „piangendo”.

Soprana lirico-lejeră Rowan Pierce, fără mare volum de glas, a cântat cu plăcute sunete flautate.

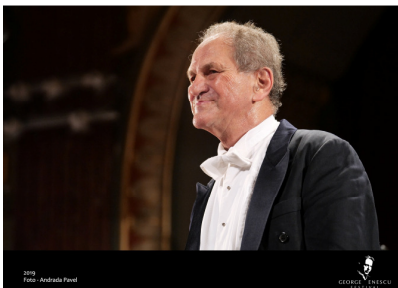
Ca să nu-i uităm, Cummings plus ansamblurile lui și-au lăsat amprenta inconfundabilă și prin finalul scânteietor al operei, accelerando – ralentando.

Accademia Bizantina...

...a poposit în premieră la București, sub conducerea muzicală a lui Ottavio Dantone, deopotrivă clavecinist, pentru a seduce publicul de noapte cu opera „Giustino” de Vivaldi. 22 de orchestrați, unii cu instrumente de epocă, au dovedit profesionalism desăvârșit în stilistica barocă, acompaniind un pachet de soliști super-specializați. După o primă parte care le-a servit vocaliștilor pentru încălzire prudentă, a urmat derularea în condiții de sonoritate deplină a glasurilor.

Ca de obicei, ordonând nealeator, le numesc pe sopranele Emöke Baráth (cristalină Arianna, cu bine executate pasaje de coloratură înaltă și joasă), Arianna Vendittelli (travesti în Amanzio, cu fiorituri impecabile), româno-elvețiana Anna Maria Labin (Leocasta cu glas maleabil și sunete flautate, foarte bună în ariile din actele al II-lea și al III-lea), pe mezzosoprana Silke Gäng (Anastasio sensibil, în travesti) și pe contralta Delphine Galou (Giustino în travesti). Ar urma tenorul Emiliano Gonzales Toro (Vitalliano revelând agilitate în fiorituri ascendente și descendente, precum și o surprinzătoare dezvoltare acută în aria din actul al III-lea) și, cu dublă vocalitate de tenor și contratenor, Alessandro Giangrande (Polidarte, respectiv Andronico), mai viguros, mai „prezent” ca tenor.

Într-o operă cu mare masă de recitative și arii scurte, dar concentrate, în general compuse pe registrul central al glasurilor, simbioza între instrumentiști și soliști s-a transmis la perfecțiune.

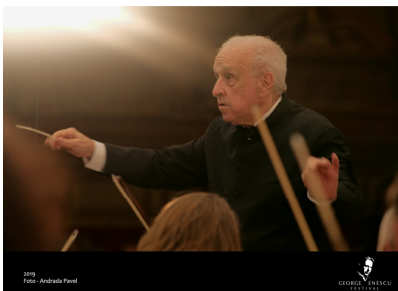
Cristian Mandeal

Allison Cook și
Derek Welton

Daniel Ciobanu

Lawrence Foster

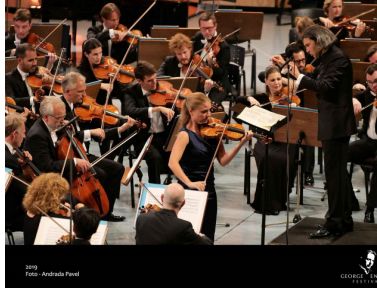
Torsten Kerl, Anne
Schwanewilms, Ildiko
Komlossy

Ricarda Merbeth,
Thomas Mayer

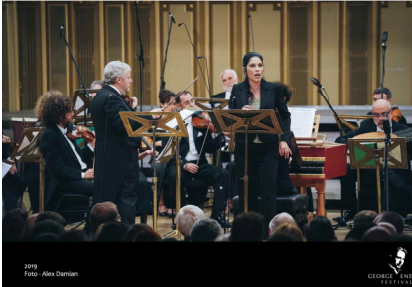
Yasushi Hirano

Julia Fischer,
Vladimir Jurovski

Europa Galante

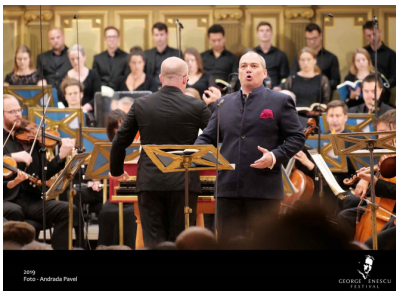
Fabio Biondi,
Vivica Genaux

Anna Caterina Antonacci

Lydia Teuscher, Rowan
Pierce, Laurence Cummings,
Iestyn Davies

Christopher Maltman

Anna Maria Labin